

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21

12

B. VALVERDII

GANDIAE VILLENATIS

SAC. THEOL. DOC. CÆSAREÆ,

ET CATHOL. MAIESTATI

A S A C R I S.

Ad quæstiones siue proposita VVenzeslai a
VVertzouiz, equitis Bohemi, de Ieiunio
Quadrag. & Verbo Dei scri-
pto, & non scripto,

R E S P O N S I O.

AD SERENISS. BOHEMIÆ

Principem, Albertum Austriacum,

S. R. E. Cardinalem.

*Cum approbatione S. Inquisitionis, & Reuerendiss. Do. Episc. Pata-
uini, aliorumq. insignium Theologorum.*

Patauii, Laurentius Pasquatus excudebat,

M. D. LXXXI

12
B. VALVERDII

GANDIAE VILLENATIS

SAC. THEOL. DOC. CÆSAREÆ,

ET CATHOL. MAIESTATI

A S A C R I S.

Ad quæstiones siue proposita VVenzeslai a
VVertzouiz, equitis Bohemi, de Ieiunio
Quadrag. & Verbo Dei scri-
pto, & non scripto,

R E S P O N S I O.

AD SERENISS. BOHEMIÆ

Principem, Albertum Austriacum,

S. R. E. Cardinalem.

*Cum approbatione S. Inquisitionis, & Reuerendiss. Do. Episc. Pata-
uini, aliorumq. insignium Theologorum.*

Patauii, Laurentius Pasquatus excudebat,

M. D. LXXI

S E R E N I S S I M O
BOHEMIAE PRINCIPI
ALBERTO AVSTRIACO
S. R. E. CARDINALI,

Bartholomaeus Valuerdus Gandia,
S. D.

MEMOR eius
humanitatis,
qua me ad ma-
trem tuam, fe-
minarum omni-
um sanctissimam,
& prudentissi-
mam discendentem, humanissime com-
plexus, & affatus es, ALBERTE
Princeps Sereniss. decreueram in re qua
piam alicuius momenti, affectionem, re-
uerentiamq; meam in Celsitudinem Tu-
am declarare. Sed cum multarum uigilia

rum ad Sacram Scripturam commentationes, in Bohemia confecissem: easq; ante biennium per C. V. Augerium Busbek, misissem ad Plantinum, quarum partem C. T. uae consecrauimus, ille temporu difficultate impeditus, editionem maturare non potuit. Illa igitur dum expectamus, cum libellum de Igne Purgatorio absoluissem, & ne solus in publicum prodiret, ex S. Patribus Gnomologiam: addidi non dissimilis argumenti, de Diuinis Traditionibus, & Ieiunio Quadragesimae, cum Vuenceslao Verzouiz equite Bohemo, disputatione a me ante bienniu habitae, tibiq. Princeps, qui serio theologaris summorum Theologorum sententias hac occasione dedicaui. quem laborem meum minime uereor, quin pro tua humanitate, ac probitate, tuendum suscipias. Te enim eo non indigere satis scio, qui tua prudentia, auctoritate, & Sacrarum litterarum peritia, facile tuos Germanos, atque Bohemos, et monere,

et persuadere poteris, ne Religionis auita salutare leges abrogari, & confirmata adeo Catholica Ecclesia fundamenta conuelli, patiantur. Sed quid dixi tuos Germanos, cum meos dicere iure potuissem? Meos enim existimo, propterea quod eos omnes summo semper amore sum persecutus, posteaquam in Bohemiam me conuuli, ubi quadriennium ferme commoratus, benigne, humaniter, liberaliterq; a sanctissimis illis Episcopis, & principibus, atque proceribus, cunctisq; nobilibus suis semper acceptus, et in primis ab ipso etiam Imperatore Christianiss. cui quidem nihil est profecto, quin debitum laudis testimonium praebeamus. & si enim ab eo, terrarum quidem spatiosissimus longissime disiuncti: illius tamen ad me huc quoque perueniunt beneficia. quae etiam si nulla existerent, meum tamen est, ut de RVDOLPHO Imperatore Christianissimo id dicam, quod aut meus in illum amor, aut meum perpetuum de ipsius uir

tute, et inuicta animi magnitudine iudicium me cogit dicere. Ne igitur aut summi Dei beneficium non agnouisse, qui talem nobis proposuit Imperatorē, aut Imperatoris ipsius merita, & laudes silentio obtexisse, & propterea in utrumq. ingrati esse uideamur: dico præclara in eo multa, et uerè regia inesse, nulla tamen magis prædicanda, & in cælum ferenda, quam qua ad Dei Omnipotentis in illo cultum, & ad honorem Religionis, studiumq. pietatis amplificandum spectent. Nam quòd fidei, integritatis, atque iustitiæ cultor eximius, quòd artium optimarum summus amator est, quòd eos qui in intimis suis deliberationibus, et cubiculo assidue adsunt, Clarissimos viros dico Adamū à Diatrstein, & Volgāgū Rūsi (quomodo .n. tales, ac tantos uiros tacitus præterire poterò?) probos, pios, seueros, religiosos, amantes principis sui, non sumos, & gratiam venditantes, sed integros, et incorruptos habet: hæc, inquam,

laudabunt alii, qui ista, ut sunt quidem maxima, magis extollunt, et admirantur; ego uerò maiora illa, diuina, immortalia, quòd honoris, quòd laudis, quòd eius gloriæ præcipuè cupidus est, qua sit ad Deum ipsum, & ad Christianæ Reipublicæ commodum conuersa. cuius rei ipse in sermonibus, quotidianisq. colloquijs, singulare quoddam semper studium, & insignem cupiditatem præsefert, tum autem uultu, aspectuq. denunciat, dolore animi se contabescere, donec ea omnia, quæ nobis, ex amplo & uetere Christiani nominis imperio, pauca iam reliqua fecit, si dei nostræ, ac Religionis hostis ille perpetuus, ex illius manibus eripiat. quod ut sperem adducor, ex eis, quas conspicio in eo esse, uirtutibus. Etenim eo est animo præditus, ut se à nemine suorum prouorū, atque maiorum, qui plures multa et magna pro Christiana Rep. egerunt, in hac præclara laude passurus sit superari. Nam si uerum, sine cuiusquam inui

dia, fateri licet, nullum fuit usquã genus
hominũ, cui plus debuerit, debeatq; Chri-
stiana Religio, quam inuicta maiorũ tuo-
rum, nobilissimãq; uirtuti. Cum enim re-
liqui ferẽ omnes et Reges, & populi Chri-
stiani, ignauo quodam animi languore
contabuissent: illi soli sunt iuuenti, qui ex-
celso, & inuicto animo, omnẽ barbarorũ
impetũ sustinuerint, atque represserint,
imo fugarint, fugarint, oppresserint. Tu
igitur Cardinalis ampliss. nunc etiam o-
stendas oportet, lumen animi, ingeniũq;
tui; nũc inquam, quid istam purpuram de-
ceat, quid tantum præsulem, his maiori-
bus ortum, Musarum alumnũ, et an-
tistitem, Albertum denique Cardina-
lem, & Austriacũ. nempe, ut tua
uirtute, tuisq; actionibus Catholica Ec-
clesiæ decus, & ornamentum, tibi uerò
immortalitatem parias, & aliis quos di-
gnos iudicaris, eandem etiam tribuas.
Pauci (ait ille) quos æquus amauit,
Iuppiter, aut ardens euexit ad æthera

uir-

uirtus. at Austriacos omnes, & æquus
amauit Iuppiter, & ardens euexit ad æ-
thera uirtus. Et quamquam ego sanẽ in-
telligo, me nec auctoritate, nec usurerum,
ita præstare ceteris, ut idoneus tibi horta-
tor esse possim, ad laudem, atque uirtu-
tem, neque hæc oratio tantum super-
uacanea est, quam etiam tibi non neces-
saria, effecit tamen uirtus, & humanitas
tua, ut auderem plurimum. Huius igitur
piissimi Imperatoris, ut dicebam, beni-
gnitas, cæterorumq; principum comitas,
et liberalitas, ita me Germanis deuinxit:
ut cum eorum memoriam nunquam de-
posuerim: merito, ut dicebã, meos appella-
re & possim, & uelim. Tu igitur Prin-
ceps Sereniss. huius nunc libelli, quam-
quam exigui, tuendi munus suscipe; cete-
ri uerò interea apud me erunt, dum
hunc eorum prænuntium, & germa-
num gratum fuisse intellexero. tunc
enim ipsi è carcere, & latebris pro-
dibunt. Vale Princeps Sereniss. &

b

*me tibi deditiss. Ut matris, patris-
que tui Sacellarium, tua auctoritate
jove, atque defende.*

*Dat. Patavii. Idib. Martiis.
M. D. LXXXI. 2.*

BARTHOLOMEI VALVERDII
*S. Theologiae Doc. Casarea, & Cathol. Maie-
stati à sacris, ad quaestiones siue proposita
Venceslai à Vertzouiz equitis Bohe-
mi, de Ieiunio Quadrag. & Verbe
Dei scripto, & non scripto.*

RESPONSIO.

AD SERENISS. BOHEMIÆ
*Principem, Albertum Austria-
cum, S. R. E. Cardinalem.*

QUANTUM dissimilitu-
do opinionum in Christi fide &
religione, Illustris, & generose Do-
mine, disfidium semp gignat & pa-
riat, ferèq. illa ad dedecus, Christianæ fidei, & ad
detrimentum pacis, charitatisq. contēdat (i sola enī
charitate, & pace regnum Dei consistit) eiusmodiq.
contentionib. ac disceptationib., quæ inimicæ pacis
sunt, exasperātq. animos, nullo modo placant, peni-
tus super sedendum existimē: quoniam tamen scri-
bis eo te sine sententiam nostram exquirere, ut con-
tēplatione talia dicentis, ad veram animi in Ma

ieſtatem Dei acquieſcentiam deducaris (hæc enim tua oratio eſt) inter maximas meas occupationes paucula hæc mihi reſpondenda ad tuam ſchedam eſſe putavi, egregiam imprimis uoluntatem tuam agnoſcens, quod communis concordie uinculum, ueramq; ꝓ ſolam cunctorum exæquationem Chriſtum Ieſum eſſe conſtituas. Fidei enim myſterium humilitas tota eſt, ꝓ perfecta charitas. eſt uero charitas alteri uelle, ac ſtudere illud idem quod ſibi, neq; ſua quemq; cauſa ſeorſum laborare, ſed curare, ut eodem æquè labore fratri conſulatur, quod aliter fieri quàm in Chriſto non poteſt: Qui uero inuicem ſe ſic fouent, ꝓ amplectuntur, quiq; ut Chriſtianos homines decet, inter ſe hoc pacto diligunt, ut in Deo omnes unum, idemq; ſentiant: hi Dei miniſtri ueri ſunt, ꝓ unanimes cunçti, unoq; ore glorificant Deum. Ab uno enim ſpiritu, unaq; ꝓ eadem omnes uoluntate ad prædicandam Dei gloriam gratiamq; adducuntur, atq; , ut dico: hoc à ſolo Chriſto fas eſt fieri. Non enim iniuria Chriſtus ad patrem opem ab eo diſcipulis ſuis, ꝓ præſidium deprecans: In hoc agnoſcent, inquit, quod tu me miſiſti ſi fuerint unum, At nemo quidem poteſt, niſi à Deo miſſus, uel potius ipſe Deus hanc conſpirantem in cordibus hominum mutuam inte-

ipſos uoluntatem curare, in unumq; ſic conflare, ut nemo alius alii in ea omninò antecellere uelit ſed omnes ſtudeant eſſe pares, uel etiam qui præſtantioreſ uirtute, prudentiaq; ſunt, hi inferiorè locum ꝓ conditionem appetant, quod hoc modo optimè facturus ſumus, ſi quemadmodum Chriſtus ſubmiſſe inſlexitq; ſe ad eorum gradum, ꝓ conditionem, quos erat ſeruatorus: ſic nos inter nos ad eorum captum deſlectamus, qui forte ſe nobis fuerint in firmiores, ut cum illis primò nos conſtituamus pares, quò deinde illos nobiſcum ad altiora opera uirtutis ꝓ fidei ſubleuemus, in quo eſt animorum conſenſus ꝓ conciliatio, quàm maximè Deus à nobis poſtulat, ꝓ que per Ieſum Chriſtum nobis eſt demonſtrata, ꝓ tradita. Hanc, quoniam ꝓ querere, ꝓ appetere ex literis tuis intelligo, ꝓ moderate id; ſeu potius demiffè facere, ego item faciendum putavi, ut facilem me tuis poſtulationibus ꝓ humanum exhiberem. Dabo ergo operã, quãtum in me erit, ut planè intelligas, Eccleſiam matrè ſancetè omnia ꝓ ſapièter inſtituiſſe, ꝓ hereticos hoſce qui ita ſuperbè, ꝓ petulanter, ſpretis ipſius Eccleſie decretis, legibusq; ruptis ad ſuum arbitrium ꝓ libidinè omnia reuocarunt, non ſolum accuſandos, uerum etiam deteſtandos, ꝓ cum horrore quo

dam eorum contagionis, à cunctis qui in fide Christi consistunt, omninò refugiendos esse. Verumtamè cum his qui modeste agunt & temperatè, intelligèdi tantum causa, non superbè & insolenter insultandi, licitum esse uidetur, & quaerere de his rebus & disputare non incommodum, Equidè illorum scelus & arrogantia, qui Ecclesiae sanctae iugum nimium asperae seruitutis, ut ipsi praedicat, cuperent excutere, non hi solum qui iam excusserunt, nulla unquam satis digna pœna ulcisci posse uideatur. Non enim ratione, sed libidine, nec ut spiritum ab opere seruitutis subleuarent, sed ut cupiditatib. obsequerentur, ad id faciendum sunt adducti. Scire cupimus, (ait Gregorius Nazianz.) quae nam hac tanta sit circa Ecclesia nouandi libido, ut cuiuis uolenti ac transeunti (ut Scripturae uerbo utar) gregem praecclare ductum, atque institutum discerpere ac furtiuis & clandestinis incursionibus, uel potius praedatoriis, & absurdis doctrinis, populari ac diripere liceat. Nam si quid haberent quod in nobis circa fidem improbare, ac reprehendere possent, qui nunc impetum in nos fecerunt: nec sic quidem tamen nobis non admonitis huiusmodi facinus aggredi parerat. Etenim hanc ab iis prius iniri rationè conueniebat, ut nos uerbis flecterent, aut doceri se

ac permoueri sustinerent, (si modo ipsi aliquo quoque loco & numero sumus, ut Dei timore praediti, & pro fidei doctrina graues labores perpesi ac de Ecclesia benè promeriti) ac tum (si tum etiam) res nouas moliri, sed tamen hac ratione contumeliosis atque importunis hominibus aliqua fortasse parata fuisset excusatio. Posteaquam autem fides nostra & scriptis consignata, & uerbis expressa, & hic, & remotioribus locis, tum in periculis, tum in tranquillitate promulgata est, qui sit eadem ut isti res huiusmodi aggrediantur nostri contra silentio acquiescant. Verum nos qui Ecclesiae decretis facile obediimus, semperq; illi parendum, non sèper flagitandam eorum quae ab ea decernuntur rationem existimamus, possumus tamen causas & rationes petere inter nos, & dare, non ut nouum ipsi consilium aliquod capiamus, sed uel ut reperta ratione haereticis respondeamus, qui & imperantem Ecclesiam & nos parentes ludibrio & irrisui habere non desinunt, uel si quid fortasse ratio nobis monstrauerit esse corrigendum, ad summi Pontificis iudicium, & ad Ecclesiae auctoritatem omnia referamus. Utrum enim fuit equius, & Christiana mansuetudini conuenientius his de rebus quas nunc in controuersiam remocare ceperunt, modestè

expostulare, & conqueri, causamq̄ ad caput & ad Principes Ecclesiæ deferre, an ipsosmet per temeritatem, & arrogantiam, nouum sibi capere consilium, seq̄ à communi, more fidelium abscindere? id quòd ne ille quidem unquam tegere, aut dissimulare potuit, cum diceret: Res hac neque propter Deum caepta est, neque propter Deum finietur. & non salutis communis studio, neque intelligentia uerioris boni, neque uerò ob eam causam quòd hominibus suaderet, quæ putaret esse sanctiora: sed iracundia, sed contentione, sed odio nostri ordinis, cupiditateq̄ detrahendi, ad tantas in fide Catholica seditiones excitandas fuisse compulsus. Aliqua forsasse in moribus labes facta est, cui debuit alia subueniri ratione, alio prouideri consilio: omnia quidẽ certè agi ita oportuit, ut Christianae tamen unitatis uinculum inter nos ne discinderetur. Nam quòd dicunt non se concedere, ut Ecclesiæ caput Romanus Pontifex sit, omnes semper concesserunt, quicumque antè in Christiano nomine fuere, exceptis paucis quibusdam, qui eo ipso nomine apud maiores nostros condemnati sunt. At illi stolidi excordesq̄ fuerunt, omnesq̄ erroris opinione sunt lapsi. Vos ergo soli in omnibus seculis, in omnibus hominibus uestra praedicatione estis sapientes. Quid er

gò ait Salomon? Vidisti hominem qui sibi ipse sapiens uidetur, spes est de stulto, quàm de eo, longè maior, certè hanc uobis sapientiam quàm assumeris ipsi, nemo facile concedet. Si tibi igitur uidetur hac lege inter nos ut queramus ac disceptemus, ut quidquid inciderit controuersiae quòd fortè à maiorum institutis discrepauerit, nostrum semper consilium, illorum sapientia indicemus inferius, neq̄ ullas nobis ipsi leges constituamus: innuamus tantum quid nostrae sententiae & opinionis sit, ut in doctrina filii Dei tantum acquiescamus, (ita enim in orationis tuae extremo positum è) quo possis id quòd maxime cupis consequi & doctrinas communicare, & uelut ductu, auspiciisq̄ meis (ut tu quidẽ scribis) ad ueram animi acquiescentiam deduci possis, tibi morem gessi, & hac ut scriberem adductus sum. Ac uellem equidem tantæ mihi eruditionis, tam magni in literis, doctrinisq̄ Theologicis usus conscius esse, ut istud tam iure, meritòq̄ cupere deberes, quam te opinor uerè id atque ex animo optare, facerem id non modo tua causa, cuius maxime & deberem & uellem, sed & mea quoq̄. cum sperarem te rationibus, hortatuq̄ meo, relictis omnibus quæcumque uel deuinciunt, uel blandiuntur, & incisis uel abruptis etiam uinculis, si quibus fortè alligatus te

neris tantum te, & tam obsequentem Ecclesie Catholice germanum, & Catholicum filium omnes agnoscerent, quantum esse te, & dici & praedicari optare nemini, & mihi ex paucis nostris disputationibus, & congressibus exploratum habeo, & de te ingeni uis, amor studiorum, naturaeque tuae bonitas mihi promittunt. Est autem ille uerus, & germanus Catholicus (utar uerbis Vincentii Loirinensis) qui ueritatem Dei, qui ecclesiam, qui Christi corpus diligit, qui diuinae religionis, qui Catholicae fidei nil anteponit, non hominis cuiuspiam auctoritatem, non amorem, non ingenium, non eloquentiam, non Philosophiam, sed haec cuncta despiciens, & in fide fixus, & stabilis permanens: quidquid uersaliter antiquitus Ecclesiam Catholicam tenuisse cognouerit, id solum sibi tenendum, credendumque decernit: quidquid uero ab aliquo deinceps uno praeter omnes, uel contra omnes sanctos nouum & inauditum subinduci senserit, id non ad religionem, sed ad tentationem potius intelligat pertinere. Ac primum illud quod de Traditionibus maxime urges nos nulla alia egere doctrina praeter eam, quae scriptis Euangelicis prodita est, nullum te aliud agnoscere Dei uerbum, quam quod scriptum sit, quippe Christum docuisse omnia ad salutem necessaria:

nullo nos egere doctore, & continuo nobis mille exempla de lege prophetis, psalmis, Apostolis profers, interperaris: uerissime illud quod est à Davide proditum de eiusmodi dicere possum: Sagittae paruulorum factae sunt plagae eorum. Etenim noua isthaec sacras literas exponendi ratio, multa sine delectu ex iisdem testimonia aggerandi manca prorsus & mutila quorundam locorum recitatio, & in alienum prorsus & contrarium sensum detorquendi & deprauandi consuetudo, praeterquam quod ueteres obscurat, & obterit maiorum nostrorum laudes, iis maxime usurpari solet, qui pridem ab Ecclesia sancta institutis discesserunt. Ita Clemens Alexand: (ne sine auctore loquamur) Propheticis quoque scripturis uti audent qui persequuntur haereses: sed primum quidem non omnibus: deinde non perfectis, neque ut dicat corpus, & contextus prophetae, sed eligentes ea quae dicta sunt ambiguo trahunt ad proprias opiniones: paucos uoces sparsim carpentes non id considerantes quod ex ipsis significatur, sed ipsa nuda dictione utentes: Neque iis quas afferunt allegationibus, ita ut earum natura postulat utentes. Neque ergo uolunt conuerti ad ueritatem, ut quos pudeat deponere commodum sui in seipos amoris: neque sciunt quae rari

Clem. Alex.
lib. Strom.

sione possunt suas stabilire opiniones, Scripturis uim
 afferentes. Cum autem ad falsa in uulgus proferen-
 dum dogmata processerint, cum omnibus ferè scri-
 pturis euidenter pugnantes, & semper à nobis qui
 contra eos dicimus confutati, quod reliquum est
 nunc adhuc quoque sustinent partim quidem ex
 propheticis aliqua non admittere: partim autem
 nos tanquam qui simus alterius naturæ, non posse,
 quæ sunt illorum propria intelligere, calumniantur.
 Cum uiderent ergò non de uno dogmate, sed de con-
 seruanda hæresi (ne soli pereant, sed participes hor-
 rendi criminis sui reos alios faciant) non ueritatem
 inuenire, sed quòd est commune fidei superare con-
 tendentes exceßerunt à ueritate. Omnis hæreticus
 (ait Hiero.) pollicetur excelsa, & cum alas habere
 se iactet, tamen hæret in falsis fluctibus, & procul
 non recedit à terra, in medioq; cursu patitur repen-
 te naufragium. Et Augustinus: Non pro sententiis
 diuinarum scripturarum, sed pro sua dimicant, ut
 eam uelint scripturarum eò, quæ sua est, cum potius
 eam quæ scripturarum est suam esse uelle debuis-
 sent. Atque ideo Nyssenus improbos institores di-
 uinum argentum adulterantes uocat, & Ignatius,
 cauponantes uerbum Euangelii. Nam cum Eccle-
 siasticæ cognitionis (addit Clemens) non didicissent

mysteria, neque ueritatis percepissent magnitudinē,
 ut qui in perscrutando rerum profundo fuissent so-
 cordes, & superficie tenus legentes apertè ostēdunt
 se magis curare se ut uideantur, quàm ut philoso-
 phentur: & quiduis potius tolerant, & omnem, ut
 aiunt, rudentem mouent, etiamsi futuri sint impii,
 propterea quod non credunt Scripturis, quàm à se-
 Etæ sibi grato honore deducantur: omnisq; ut ui-
 detur, hæresis ab initio habet aures, quæ non audiunt,
 id quòd est utile, sed solum patent, iis quæ
 dicuntur ad uoluptatem. Nam curatus esset utiq;
 eorum aliquis, si tantum uoluisset parere ueritati.
 Hactenus Clemens. A quo ego crimine uir nobi-
 lissime abesse te puto, & opto, Quod si semel admis-
 sa fuerit hæc licentia, ut libros sacros pro suo quis-
 que arbitrio interpretetur, horreo dicere, quantum om-
 nino abolendæ Christianæ religionis periculum
 consequatur. Etenim una quaelibet particula san-
 ctarum scripturarum humanorum ingeniorum li-
 bertati permissa, alia, atque alia dinceps, & reli-
 quæ omnes humanitus tractabuntur, & quòd ad
 Constantinum Hilarius scripsit, Euangeliorum
 sinceritas corrumpetur, & recta Apostolorum re-
 gula deprauabitur. Videas enim plerosq; hæretico-
 rum, uolare per singula quæq;, ut ait Lyrinensis,

sanctæ legis uolumina; per Moysi, per Regnorum libros, per psalmos, per Apostolos, per Euangelia, per Prophetas. Siue enim apud suos, siue alienos, siue priuatim siue publicè siue in sermonibus, siue libris, siue in conuiujs, siue in plateis, nil unquam penè de suo proferunt, quod non etiam scriptura uerbis penè adumbrare conentur, Porro si totam scripturam hominum quorumlibet ingenio arbitratiuè exponi liceat, quid firmum in eis, quid constans relinquetur? Cum enim siue concionatores, siue scriptores omnes, qui sanctissimis Ecclesiæ patribus successere Sacræ scripturæ sensum populo tradiderint iuxta doctrinam à Sanctis acceptam, populus autem sensum eundem fuerit amplexus, nimirum quæ concordem sanctorum Patrum, & ueterum Theologorum expositionem reiicit sensum, & intelligentiam, quàm hætenus Ecclesiæ seruauit reiicere conuincitur. Sunt profectò in libris sacris loci in quibus tanta difficultas, & obscuritas inest, ut cum in iis multorum Theologorum sudarint ingenia, adhuc etiam uel doctissimorum uigilias requirant, & tamen quosdam dicere memini uniuersos scripturæ locos se facillè expedire, atque interpretari posse. Terentium (ait August.) sine magistro attingere non audeas; Asper, Cornutus, Donatus re-

quiruntur, ut quilibet Poeta possit intelligi: tu in Sanctos libros, sine duce irruis, & de his sine præceptore audes ferre sententiam? Iterum: Tanta est Christianarum profunditas litterarum, ut in eis quotidie proficerem, si eas solas ab ineunte pueritia, usq. ad decrepitam senectutem, maximo ocio, summo studio, meliore ingenio conarer addiscere, non quo ad ea quæ necessaria sunt saluti, tanta in eis perueniatur difficultate, sed cum quisq. ibi fidem tenuerit, sine qua piè, rectèq. non uiuitur, tam multa, tamq. multiplicib. mysteriorum umbraculis opacata intelligenda proficientibus restant: tantaq. non solum in uerbis, quibus ista dicta sunt, uerum etiam in rebus, quæ intelligendæ sunt, latet altitudo sapientie, ut annosissimis, acutissimis, flagrantiss. cupiditate discendi, hoc contingat, quod eadem scriptura quodam loco habet: Cum consummauerit homo, tunc incipit. Fluctuat sæpè Hieronym. & heret in Salo, & nauiculam suam rerum difficultate mergi sæpè dicit, & quidam sunt ea confidentia, ut omnia facillè expediant, Quod si tanta est facilitas, nec torqueri possunt scripturæ, aut flecti in uarios sensus) patent enim & apertæ sunt, ut isti prædicant) Unde ergò per annos bis mille tot hæreses ortæ, ex praua intelligentia scripturarum, unde tam uariæ

Aug. lib. de
Catechizan-
dis rudib. ea.
& Idem epi.
3. ad Volusia-
num.

Et discrepantes sententiae, odia, intestinae discen-
siones, criminationes, & ministrorum in ministros
execranda conuicia? Unde inter ipsos Luthera-
nos de rebus maximis controuersiae? Unde tot se-
ctae in tot partes dissectae? Et quorundam ea de-
speratio, ut in tanta fidei suae incertitudine, et in
constantia quidam non dubitauerint uitam sibi ip-
sis uel laqueo adimere, uel alio supplicii genere sibi
manus asferre.

Sed ut ad institutum accedamus, id quod agamus,
quod huius loci est, et tu maxime optas nempe da-
ri tibi ex scripto uerbo Dei thesibus tuis contra-
rias Antitheses, ac disputas: Nil praeter scripturae
uerbum Dei te admittere, Deum enim nullius ege-
re testimonio: quidquid Apostolicis et Ecclesiasti-
cis traditionibus comprehenditur, obscurare doctri-
nam Filii Dei, atque ad tuam sententiam confir-
mandam loca affers, nulla personarum, nulla loco-
rum et temporum quibus illa scripta sunt habita-
ratione: Vt:

1. Thesis.

Ego ab homine testimonium non accipio.
En tibi Antithesim, ex eodem scripto uerbo Dei:
Fuit homo missus à Deo cui nomen erat Iohannes,
Hic uenit in testimonium, ut testimonium perhibe-
ret de lumine. Et quoniam Dei uerbum sibi cobrae-

res

ret et mirifice consentit, uel Sacras literas sibi inui-
cem pugnare concedat, uel Ioannem, qui testimo-
nium perhibuit de lumine, hominem non esse, quo-
niam Christus ab homine (ut ais) testimonium non
accipit, uel Christus secum ipse pugnat, quia ait a-
pud eundem Iohannem: Vos testimonium perhibe-
tis de me, quia ab initio mecum estis. Et: Eritis mi-
hi testes in Hierusalem. Et: Hic est qui testimo-
nium perhibuit, et scimus quia uerum est testimo-
nium eius.

Rursus quod ais: Omnia quae à patre accepit et Thes.
nota habebant Apostoli: Sensum Christi habe-
bant: Diuites facti in omni uerbo, omni scientia:
omni gratia, possumus et nos aggerere ex eodem
uerbo Dei Antitheses. Et ipsi nihil horum intel-
lexerunt, et: Erat uerbum illud absconditum ab
eis, et non intelligebant quae dicebantur. Et. Non
dum enim sciebant scripturam, quia oportuit eum
à mortuis resurgere. O Stulti et tardi ad creden-
dum in omnibus quae locuti sunt prophetae. Et: Inter-
pretabatur illis omnes scripturas. Iam si nil ad co-
gnitionem credentibus et fidelibus deest, quomodo
Petrus non iudicabat simulationem suam esse E-
uangelio contrariam? quomodo ignorat sensum Chri-
sti, cum ait: Absit Domine quia nunquam man-

ducant omne commune & immundum? si omnia fideles sciunt, & iudicare possunt, cur fideles quidam insultabant Petro, quod ad Cornelium accessisset? Non, ais, omnes tenere sensum Christi? Quid ergo Antiochenis impedimento fuit, quo minus discernere Pauli doctrinam ueram esse, aliorum falsam? sed in Senatum Hierosolimitanum referrent ut seniores iudicarent, Quemadmodum & in Deuteronomio non tam ad Scripturam quam ad Iudicum examen atq. iudicium disceptantes reuocantur. Quin & apud Malachiam labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent de ore eius. Quod si in rebus obscuris & ambiguis ad eandem scripturam semper recurrendum, neque ulla Ecclesiastica uis esse sanctiones, nullas Traditiones, non scriptas, quomodo de ore Sacerdotis legem requirendam ait Malachias? Nonne Antiocheni ad Apostolos & seniores: non ad scripturam reuocant? neq. uerò dicunt: Visum est scripturæ: sed uisum est Spiritu sancto, & nobis uerissime id, iustissime, sanctissime. Neque enim Spiritus sanctus in Syllabis, sed in cordibus habitat. Iam enim si ii qui Paulo aduersabantur Scripturæ iudicium in causa illa expectare debuissent & omnia maiorum instituta, ueterisq. Ecclesiæ sanctiones re-

uocassent, profectò causa illa in obscuro adhuc posita esset, neq. adhuc fuisset scrupulus ille exemptus.

Item illud: Omne consilium Dei annunciauerunt Apostoli, & in omnibus diuites facti omni uerbo & scientia. Antithesis. Non potui uobis loqui quasi spiritualibus. Item: sapientiam loquor inter perfectos. Rursus: Multa habeo uobis dicere, sed non potestis portare. Et illud: Tanquam parulis in Christo lac potum uobis dedi. Si lac, non escã, id est, solidiorem cibum: maiora quædam arcana et sacramenta Mysticotera tacet, & quoniam omne consilium Dei annunciauerunt, quæ silentio regit consilia Dei non uidebuntur.

3. Thesis.

Pergis: Deus omnes credentes omnia ad salutem necessaria in uerbo suo edocuit, Ergo nil ad cognitionem deest. Resp. Te hic nobiscum sentire, quamquam tu fortasse non consideras, peto enim num uerbum Dei putes id quod scriptum non est? Dabis profectò imò id propriè Dei uerbum. Num enim uerbum propriè si loquamur, & ad uiuum resecerimus illud dicatur, quod est literis & arramento consignatum? Si uerbum Dei solum appellaueris quod scriptis proditum est, uide quo delabaris. Ante Euangelium scriptum, imò neque ante legem, nullum fuisse uerbum Dei, & tamen cum & Ca-

4. Thesis.

tholici, & heretici consentiant Ecclesiam esse non posse sine uerbo Dei, horreo dicere, quantum incommodi ex tuis dictis consequatur, nempe ante scriptum Euangelium, imò & ante legem nullam fuisse Ecclesiam, quod nemo hominum est, tam temerarius & audax, qui affirmare audeat. Scimus enim Ecclesiam ab Adam cepisse, eamque fide unius mediatoris in carne uenturi propagatam fundamentamque fuisse. Ergò uel Ecclesiam ante Euangelium literis proditum nullam fuisse necesse est, uel si illa fuit, uerbum non scriptum admitteas oportet, quo illa primum lactata, educata, alca, erudita, ad Moysen usque, fuerit: eodemque non scripto uerbo à Moysen usque ad Euangelium, & nostra tempora, quòd nos non humanas quidem, sed Ecclesiasticas, Apostolicas, & uerè diuinas Traditiones appellamus. Itaque cum constet Euangelium prius uia uoce decuisse Apostolos, deinde literis mandasse (hoc enim significat Lucas initio cum ait: Ut cognoscas eorum uerborum de quibus eruditus es ueritatem) doctrinam fidei præcessisse, scripturam subsequens ostendit. Neque uerò ullum erat scriptum Euangelium cum Christus quod illa unguentum effudisset, ait: Amen dico uobis ubicunq. prædicatum fuerit Euangelium hoc, & quod hæc fecit &c. Rursus

cum ait Lucas: Sicut tradiderunt nobis, ex eoque moueri se ad scribendum, constat fuisse in Ecclesia fidei dogmata, quæ nullis adhuc literis continerentur. Quod si Apostoli nullas nobis scripturas reliquissent non oportebat nos traditionis Ecclesiasticæ ordinem sequi, quam fideles ante scriptum Euangelium sequebantur? cum ergò ais Deus omnia ad salutem necessaria in uerbo suo edocuit, præclare: si uerbo suo Traditiones etiam, imò eas maxime uelis comprehendere. Constat enim doctrinæ iam uulgatæ, ut dicebam, scripturam accessisse: constat etiam Christi fidem, sensum, doctrinam, Religionem, Traditionem primum, id est, uerbo non scripto, deinde literis, & atramento fuisse consignatam. Et profectò nemo tam cæcus est, ut in tanta luce uelit cæcutire, neque tu si dignum te ea doctrina, qua excultus es præstare uelis: negare potes, quæ dicis, Omnia ad salutem necessaria uerbo suo edocuisse, Traditiones maxime Ecclesiasticas contineri. Quod si nomine uerbi Dei sanctiones hæc Apostolica, id est, diuinæ continetur, (neque enim aliter dicere possumus) fatemur Deum omnes credentes omnia ad salutem necessaria uerbo suo edocuisse.

Quid enim de sanctissimæ uirginis puritate: de scensu Christi ad inferos: baptismo paruulorum:

conuersione panis & uini in corpus, & Christi sanguinem, processione Spiritus sancti ex Filio, & cetera eiusmodi, quæ possem attexere putas ne ad salutem necessaria, nec ne? Sic disputo. Quæcunque sunt ad salutem necessaria Deus uerbo suo scripto edocuit.

At neq. de paruulorum baptismo: puritate uirginis: descensione ad inferos: conuersione panis & uini: Sæcti spiritus processione quidquam uerbo scripto suo edocuit.

Ergò hæc non sunt ad salutem necessaria.

Propositio tua est eo quod assumitur, nil uerius: neque enim oculos habes tam eruditos & perspicaces, ut mihi de his rebus scriptum uerbum Dei possis ostendere, & id solus uideas, quòd nusquam est. quòd si hæc maiorum nostrorum qui Ecclesiã fundatam nob. reliquerunt, Traditionibus accepimus, & ad hæc usque tempora credimus & conseruamus, sunt autem ad salutem necessaria, Omnia autem (iterum enim repetendum est) ad salutem necessaria. uerbo suo edocuit, Ergo nomine uerbi Dei Ecclesiasticas sanctiones & Traditiones comprehendas oportet.

Illæ enim ad eò certa in fide sunt, ut contrariorum dogmatum authores & propugnatores Eccle

sia Dei, non refragante te, hostes, & aduersarios iurè iudicauerit.

Illud etiam quod inducis, Deum Israeli notas fecisse uias suas, pro nobis facit. Nam uia quas notas fecit eæ uerbo scripto non continebantur. patet, Enarraui Moysi mirabilia multa & præcepi ei, dicens: Hæc palam facies, & hæc abscondes, numquòd ait, Enarraui, scriptum uerbum est, an non scriptum? rursus: Quædam palam facies, quædam sapientibus abscondes. Item: Auribus nostris audiuius Patres nostri annunciauerunt nobis. Tum: Interroga maiores tuos, & annunciant tibi.

Tu uerò hæc omnia reiicias oportet, quæ uerbo non scripto docebantur. Quod si scriptum legimus: Nolite sanctum dare canibus, nec margaritas proiicere ante porcos. Et: Formam habeo sanorum uerborum, quæ à me audisti, quædam ergò prohibet Christus inuulgari, & non scripto, sed Ecclesiastica disciplina: & Traditione contineri, alioqui Timotheo ea nobis, quæ à Paulo acceperat enarranti, quod illa scripta non essent, non eras crediturus. Et enim si scripto Apostoli omnia tradidissent, quid fuisset aliud quàm sanctum dare canibus, & margaritas proiicere ante porcos? id est, uel Ethnicis rē

ridenda proponere uel in contemptum *Et* risum res sacro sanctas adducere? Si quando aduenisset alius quis ex iis qui secuti sunt Apostolos (ait apud Eusebium Papias) ab ipsis sedulo expiscabar, nec. n. tantum mihi librorum lectiones prodesse credebam quātum uiuæ uocis. præsentisq. Magisterium Apparet igitur Verbum quod tantopere Lutherani iactant, non tam scriptum, quàm id quod scriptum non est, esse censendum, de quo idem qui notas fecit Israelii uias suas, ait: Verba mea quæ posui in ore tuo non recedent etc. neq. dicit: Quæ scripsi, sed, Quæ posui in ore tuo, quo neglecto, et e medio sublato heresum *Et* errorum (ut quidam ait) Lupanar induci necesse est, ubi erat ante casta *Et* incorruptæ sacrarium ueritatis.

Et profectò ita est postquàm maiores nostri Ecclesie columina, qui à Domino susceperant uiuæ uoces auditiones discesserunt e uita, tum heretici omnibus machinis Ecclesiam oppugnare cæperunt, quod si nos de uia defleximus, *Et* in errore uersamur, si puppi excidimus, uos gubernacula retinetis, sumus autem errore liberandi, *Et* in uiam portumq. deducendi: non tam scripto uerbo, quàm non scripto, id est Traditionib. agas; Audi Tertullianum, aduersus hereticos (ait) magis Traditionib. quàm scrip-

scripturis differamus. Scripturæ enim in uarios sensus facile trahuntur. Traditiones non item. Et Ignatius: Maxime hereticorum uitari contagia, si diligentius ac tenacius Apostolorum Traditionibus hæreamus. Ponamus enim Catholicos, *Et* eos etiam qui Catholici non sunt, pro sua quæque sententia tuenda uarios Scripturæ locos aduocare, *Et* de uero illorum sensu dubitare, neque ullum esse finem disceptandi, profecto quis uerus *Et* legitimus Scripturæ sit sensus, non tam idem uerbum scriptum, quia de eo dubitatur *Et* disceptatur, idq. quod incertum est ad certæ rei confirmationem induci non possit, quam Ecclesie Traditio, *Et* ueterum patrum firma constansq. sententia ostendere potest.

Nam quod nobis obesse putas: Non opus habetis doctore, quia unctio eius docebit uos, nil obstat neq. id ad Ecclesie, *Et* ueterum Traditionum auctoritatem eleuandam dici potuit. nam si quilibet non opus haberet doctore, quod sacrarum rerum, ut ais, posset ex se ipso cognitionem adipisci, *Et* nullo præceptore, nullo duce sensum habere sanctarum Scripturarum, quorsum igitur posuit Deus in Ecclesia doctores *Et* Magistros? Etenim si plebeius *Et* rudis ab Unctione docetur, quomodo ait Paulus, primum posuit in Ecclesia Apostolos, secundo pro-

phetas, Triton didascalus? Et quid Dionysius discipulum hortatur, ut sanctis solum sacrarum rerum intelligentias pandat? Quas uerò intelligentias? nempe depositum illud de quo Paulus ad Timotheum: Depositum custodi. Quale uerò depositum, si nullo opus habemus doctore? Neque uero Apostolus quò scribit: Non opus habere doctore, cum imperitis agit, sed cum peritis & doctis, præcedit enim: Non scripsi uobis quasi ignorantibus ueritatem, sed quasi scientibus eam. Itaq. sapientibus Ecclesiæ doctoribus atque Magistris interna illa unctio satis esse possit ad eos errores, qui fidei aduersantur, confutandos. At ignaris & imperitis etiam externa doctrina opus est, eorumq. maxime quos Deus in Ecclesia constituit pastores, atq. doctores. Neq. uerò pii & iusti homines, quamuis Spiritum Dei unctiōnem habeant, non statim omnia, quae in fide sunt intelligunt, atq. cognoscant. Num enim de plebe quispiam etiam uitæ probitate, & innocentia conspicuus, ea omnia quae singulis necessaria non sunt, sed ad Ecclesiæ communem utilitatem societatemq. tuendam, statim comprehendat? quasi uerò necesse sit ab Unctiōne doceatur accidētia in Sacramento altaris esse sine subiecto: quod si ab eodem queras, num Christus pro peccatis san-

guinem suum fuderit, & acerbissima morte redemerit, profectò id ab unctiōne docebitur, ne præstari quod in se est, Deus fidem ad salutem necessariam denegasse uideatur. Itaq. ut rem absoluaui: fateor uera esse quae colligis: & Christum audiri, à patre fuisse iussum: eundemq. quae à Patre audierit, nota fecisse: Spiritum sanctum deduxisse Apostolos in omnem ueritatem: illos etiam mysteria regni caelorum calluisse: Diuites factos in omnibus: Uniuersos doctores alia docentes, non reiciendos tantum, sed Anathemate feriendos: fateor etiam plura præter uerbum Dei nec audienda, neque tradenda, neque credenda, illud tamen contendo & euicisse me puto, Apostolicas, & Ecclesiasticas traditiones eo maxime nomine censerì.

Uenio ad id quod de ieiunio quadragesimali acrius contendebas, ac memini dixisse te, libertatē fidei quam Christus mundo peperit, eiusmodi ieiuniorum uinculo quibus conscientiae alligantur, & intolerabili penè iugo & onere opprimuntur, admittere nullo modo posse: neque ullā nobis legem potuisse constitui, qua ad Quadragenarium istum dierum numerum capitali ferè pena adigeremur: neque uerò ieiunium in uniuersum si loquamur, constare, Dei iram mitigare. In quo equidem satis mi-

rari non possum, qui in diuinis literis & scriptorib.
Ecclesiasticis diligenter uersatus sis, cum ista di-
sputares, non tibi in mentem uenisse post fidei &
charitatis præcepta nil æquè nobis præscriptum in
dictumq; fuisse, & in Euangeliis & in Paulo,
quàm carnis represionem, usumq; ieiunii. qui enim
corpus suum in seruitutem redigebat, ne cum aliis
predicasset ipse incontinens reperiretur: non leges ab-
stinentiæ, ieiuniiq; prædicabat? homines enim a ter-
renis & carnis uoluptatibus ad illa diuina & spi-
ritualia gaudia uerè abstinendi præcepto reuocari
uidemus. Quamobrè istos probare non possum, qui
tam superbe & petulanter aduersus principes au-
toresq; Ecclesiæ, & contra abstinentiæ decreta non
uerbis irruunt modo, uerum etiam factis, cum præ-
sertim nemini, cupienti his se legibus exsolui, suam
Ecclesiastica mansuetudo benignitatem interclu-
dat. Nam si qui sunt, qui aut ualitudine infirma
sint: aut à pristinis moribus agrè dimoueantur, aut
etiam qui sibi indulgeri aliquantum plus uelint,
causasq; dicant quaslibet, non solum graues & ne-
cessarias, uerum etiam leuiore, ut itinerum, ut stu-
diorum, ut laborum, deniq; qui quoquo modo remit-
ti sibi hanc necessitatem postulent, quid est ad in-
dulgendum his, moremq; gerendum Ecclesiæ Ro-

mana, & hac Apostolica benignitate propensius?
At enim uis non debuit afferri, hoc enim est quod
maximè urges, sed cunctos suo ipsorum arbitrio o-
portuit permitti, quando fides Christi libertatem
omnibus dat, neque uult quencunq; ueteris legis in-
culo, aut eiusmodi necessitate aliqua adstrictum ef-
se: & ut ueniam ad libertatem fidei quæ toties à
te proposita, & toties repetita est: fateor Christi fi-
dem esse libertatis Magistram, nullisq; eiusmodi
legibus, nec seruitutibus eam nos astringere, quæ ad
corporum cultum, curam ue pertineant, sed tamen
ut Apostolus Petrus inquit, non debet illa liber-
tas mantellum esse malitiæ, quod si tales Christi fi-
deles, quales quidem esse debuerunt extitissent, non
hanc futuram fuisse necessariam legum condenda-
rum sollicitudinem, & curam, per quam in officio
homines & in sobrietate continerentur, fuisset enim
tum sibi unusquisq; lex: neque in se solum, sed in
ceteris quoque exemplo & doctrina moderandis
habuisset auctoritatem. Sed si, per quã pauci sunt,
qui spiritum sequuntur, qui Christi fidem, quemad-
modum quidem oportet, teneant, si maxima longè
multitudo, ad carnè, corpusq; delabatur, & ab his
quæ fidei sunt non solum usu, sed etiam intelligen-
tia est remota, quid tandem decuit fieri? Quæro.

abs te Luthere, qui primus hasce leges, & obser-
 uantias damnare ausus es: cum peccarēt homines,
 cum laborerent, cum ad libidines, & ad facinora
 proclives essent, cum epulis, uino, luxurie se dede-
 rent, cum uerbis tantum & uoce Christum confite-
 rentur, ceteroqui gentium similes existerent, quid
 fieri fuit necesse? sinere eos, & suo arbitratu ferri,
 sua libidine permittere? qui ergo non malè, & per-
 peram leges Imperatoriæ latae sunt, quæ delinquen-
 tibus pœnas, & summum sapè supplicium propo-
 nunt? quas te autore antiquari oportet, & Impe-
 ratorum consilium condemnari: astringunt enim
 homines seruitute leges istæ, quos Christus liberos ef-
 se uoluit. Quam igitur uitæ spem, aut quem ordinē
 rerum aut publicarum, aut etiam priuatarum ho-
 minibus relinquis? Quod si in his quæ ad societate
 pertinent ciuilem, cœtusq; hominum, quos ciuitates
 uocamus, in officio & concordia continent, necessa-
 riò fuit prouidendum, legesq; ponendæ quæ delicta
 hominum pœnis comprimerent ne facinorosis, &
 audacibus Resp. prædictæ aut ludibrio esset: fideiq;
 Christi in eo quo minus ita fieret non est spectata,
 neque animaduersa libertas: tibi ne minus iusta,
 aut minus idonea uidebatur ratio, homines ad ab-
 stinentiam, & sobrietatem legibus a digendi, quò

nomen omnipotentis Dei, & ratio uera fidei no-
 stræ, quæ in Spiritus libertate, non in carnis licen-
 tia posita est, etiam ab inuitis quoquo pacto colere-
 tur? Nam si hanc uentris ingluuiem, tametsi A-
 postolico ore reprehensa est, nullis adhuc legibus &
 Christianis morib. pelli potuisse uidemus, ut non u-
 berius postea ebullierit: quid metu legum sublato
 fieri potuisse censebimus? Nam cum eos homines,
 qui summum bonum uoluptate metiebantur Græ-
 cia quondam dederit, & qui in ea uoluptate, quæ
 maxima dulcedine sensum moueret, summum bo-
 num ponere, hominemq; diuinum animal, ut tar-
 dam aliquam, & lægidam pecudem, ad pastum,
 & ad procreandi uoluptatem ortum, dicere ausi
 sunt: tamèn in Christiano populo, suos etiam, quo-
 rum Deus uenter est, & gloria in confusione, Epi-
 curos, Aristippos uidemus successisse. Fuerunt o-
 lim Acrius, & Iouinianus, Christianorum Epi-
 curi. sunt & nostro æuò, qui ex illis, ut Euphor-
 bus in Pythagora renati sunt. His cum summum
 studium sit, uoluptatibus frena laxare, uentriq;
 & iis, quæ sub uentrem sunt, turpiter, & flagitio-
 se indulgere: hoc uel in primis Christianæ liberta-
 tis esse uociferantur, cibus omnibus nullo discrimi-
 ne uti, neque esse aliud, quod aequè Christianæ li-

bertati aduersetur, quàm statim illi totius anni, tum
 quadraginta maximè ieiuniorum dies. quae cum
 dicunt, non obscure prae se ferunt, se in Aristippi
 & Epicuri philosophiam pedib. discedere, idest,
 uoluptariam Cyrenaicorum uitam falso Christia=
 nae libertatis praetextu, in Christi populum indu=
 cere. Erant olim apud Romanos Orchia, & Fan=
 nia leges Sumptuariae, siue Cibariae, cum Catone
 appellare uoluerimus. hae conuiuiarum numerum
 praescribebant, & modum faciebant sumptib., ne
 quid uolucrum apponeretur, praeter gallinam unã,
 quae non esset altilis. Sequuta est Didia, quae non
 solum ijs, qui caenas maiore sumptu fecissent mul=
 etam irrogabat, sed qui ad eas uocati essent, uel om=
 nino interfuissent. Succesit Licinia, quae diebus
 ijs, qui excepti non essent, amplius quàm carnis a=
 ridae pondo tria, & salsamentorum pondo libra,
 quodq. ex terra, uite, arbore ue natum sit, nullo mo=
 do apponi permittebat. Quid hic dicturi sunt, qui
 negant, ciborum delectum, & certis, statisq. dieb.
 prohibitum uictum, cum Christiana posse libertate
 consistere? Quid? Romana libertate incolumi, atq.
 adeò florente, cibariae, & sumptuariae leges fere=
 bantur: & Christiana illa libertas periclitabitur
 scilicet, si dies aliquot, Religionis ergo, carnis tem=
 peremus?

peremus? Vetus illa, & primitiua Ecclesia, iam
 tum recens ab Apostolis constituta, sumptuarias
 leges salutariter tulit, & nos eas audemus infrin=
 gere? Veteres cerè Christianos carnib. abstinuiffe,
 uel ex eo constat, quòd aliquando ab ethnicis accu=
 sati, quòd cruda uescerentur, & nefaria sacrificia,
 infantium uisceribus cruentarent: Blanchina Chri=
 stiana mulier illorum innocentiam huiusmodi ora=
 tione defendit: Multum erratis ò uiri, qui creditis
 infantium uisceribus uesci eos, qui ne mutorum qui=
 dem animantium carnibus utuntur. Tertullianus
 uerò grauiss. & antiquiss. auctor: Quidam (ait) ip=
 sam Dei creaturam, sibi interdicit, abstinentes
 uino, & animalibus exulantes, quorum fructus
 nulli poculo, aut sollicitudini adiacent, sed humili=
 tatem animæ suæ, in uictus quoq. castigatione Deo
 immolant. Hieronymus: Procul sint à conuiujs
 tuis Saluina, Phasides aues, crasfi turtures, attagè
 Ionicus, & omnes aues, quibus amplissima patri=
 monia auolant. Nec ideo te carnis uesci non pu=
 tes, si suum, leporum, atq. ceruorum, & quadrupè=
 dum animantium esculentias reprobas. non enim
 hac pedum numero, sed suauitate gustus iudican=
 tur. Scimus ab Apostolo dictum: Omnis creatu=
 ra Dei bona est, & nihil reiiciendum, quod cum

gratiarum actione percipitur . sed idem loquitur : Bonum est uinum non bibere, & carnem non manducare. & alibi : Nolite inebriari uino, in quo est luxuria. Omnis creatura Dei bona est. Audiant hæc mulieres, quæ sollicitæ sunt, quomodo placeant uiris. Comedant carnes, quæ carni seruiunt, quarum feruor de spumat in coitum, quæ maritis alligata generationi, ac liberis dant operam; quarum uteri portant fœtus, & earum intestina carnibus implentur. Tu uerò, quæ, in tumultu mariti, sepelisti omnes pariter uoluptates, quæ litam purpurisso, & cerusa faciem, super feretrum eius lacrymis diluisti, quæ pullam tunicam, nigrosq; calceolos, candidæ uestis, & aurati socci depositione sumpsisti : nil habes necesse aliud, nisi perseverare in ieiunio. Sed quoniam uniuersum uitæ tempus in ieiunio consumere, quibuslibet Christianis fuit prope intolerandum, delecti sunt quarta, & sexta Sabbati dies, quibus Christianus populus carnem maceraret. Scribit enim Tertull. eos placere dies, plus aliquid dignitatis habuisse. Epiphanius : Quis est in uniuersis orbis terræ regionibus qui in hoc non consenserit quod quarta, ac sexta hebdomadæ dies ad ieiunium in Ecclesia segregati sunt? Hierony. Obseruamus quartam sabbati, & parasceuen, sed

citra superstitionem. Causam uerò reddit Augustinus: Ipsa (inquit) quarta sabbati ieiunio deputata est, quia sic Euangelista ait : Tunc congregati sunt principes Sacerdotum, & consilium fecerunt, ut Iesum dolo tenerent, & occiderent. Intermissio autem uno die, quo dicit Euangelista: Prima autem azymorum, accesserunt discipuli ad Iesum dicentes: Ubi uis paremus tibi comedere pascha? hoc ergò die intermissio passus est Dom. quod nullus ambigit sexta sabbati, quapropter, & ipsa sexta rectè ieiunio deputatur. Ante omnia uerò solemne, & sacrosanctum semper fuit Quadragesimæ ieiunium, quod & latissime semper patuit, omnemq; ætatem, & sexum comprehendit, & Graecorum, & Latinorum patrum scriptis, atq. sententiis commendatissimum est. Nulla è insula (ait D. Basil.) uel continēs, nulla è ciuitas, uel gēs, neque solitudo, quæ Quadragesimæ præconium non audierit, sed & militum castra, & uiares, & nautæ, atque mercatores, omnes Quadragesimæ præceptum & audiunt, & cum gaudio suscipiunt, ut nullus sit qui se ieiunantium catalogo eximat, in quo omnia genera, & omnis ætas, & dignitatum differentia omnes recensentur. Hieronymus: Cum per omnem annum iugi ieiunio pasceretur (Asella) biduo, tris

duoq; sic permanens, tum uero in Quadragesima, nauigii sui uela tendebat, omne penè hebdomadas vultu lætate coniungens. August. Ieiunium Quadragesimæ per totum terrarum orbem, quotannis omni studio celebratur, in conuentu Catholico. Hanc qui ritè obseruant, necesse est, ut abstineant à carnibus. Chrysostomus, cum sub Quadragesimam Genesim populo explicare caepisset, gratias agit, quod macella uideat clausa, nec iam ut antea obsonatum populus irret. Quadragesimæ ieiunium (ait August.) auctoritatè habet, & in ueribus libris, ex ieiunio Moysi & Eliae. & ex Euangelio, quia totidem dieb. Dominus ieiunauit, demonstrans Euangelium non discentire à Mose & prophetis, atque ita Ignatius, Theophilus, & Ambrosius ieiunium hoc ab Apostolis, ac Christo ipso indictum esse scribunt. Ac fuit quidem olim Christianis usque adeo usurpatum, ut Montanus cum suis, tres etiam Quadragesimas seruari uoluerit. Qui tribus (inquit Hierony.) Quadragesimis se adstingunt, hoc merentur audire: Tantum passi estis sine causa. Nos unam Quadragesimam secundum traditionem Apostolorum, toto anno, tempore nobis congruo ieiunamus. Illi tres in anno faciunt Quadragesimas, quasi tres passi sint Salua-

tores. Non ergo, in ea re, quae nullo modo libertatis, sed necessitatis est (ut ad institutum reuertamur) sed necessitatis debuerunt homines, suae uoluntati, arbitrioq; permitti. Haec enim tam perpetua, & constans ab Apostolicis temporibus ad nos usq; deducta consuetudo, cui pio Christiano pro lege non debeat esse? Et qui contra sentiunt, impij illius Aeri erroris patrocinantur, cuius haec est apud Epiphanium oratio: Sed neq; ieiunium est præceptum, nam hæc Iudaica sunt, & his imposta, qui subiugo sunt seruitutis. Iusto enim non est lex posita, quod si omnino ieiunare uolueris, qualemcunq; à me ipso diem elegeris, ex libertate ieiunabo. Unde apud ipsos (addit), adhibito studio potius Dominico die ieiunatur, quarto uero, & sexto die epulantur, frequenter autem & quarto die ieiunant non ex ordinatione, sed propria electione. In postremis Quadragesimæ diebus quando apud nos humi cubatur, in puritate uiuitur, afflictiones tolerantur, arida duntaxat eduntur, preces, uigiliae, ac ieiunia seruantur, omnisq; animarum salus, per afflictiones exquiritur: ipsi à prima statim luce obsonantur, carnibus, ac uino suas replentes uenas, cachinantur, irridentes ac subsannantes eos, qui sacrum hebdomadae illius cultum obseruant. In ea-

dem sententia fuere Phychici, obscuro quidem, & minuti hæretici, sed Tertulliani scriptis nobilitati, qui & ieiunia oderant, & si quæ admitterent, non imperio, sed pro arbitrio, & uoluntate cuiq. suscipienda dicerent. Secutus est Iouinianus, qui cibus omnibus sine ullo discrimine utendum esse docuit, & inter uescientem, & abstinentem nihil interesse. Aduersus quem scitisime Hierony. Fauent tibi crassi, nitidi, dealbati, adde si uis iuxta Socraticam irrisionem omnes sues, & canes, & quia carnem amas, uultures quoq. aquilas, accipitres, & bubones, nunquam nos Aristippi multitudo terreat. Quoscuq. formosos, quoscuq. calamistratos, quos crine composito, quos rubentibus buccis uidero, de tuo armento sunt, imo inter tuos sues grunniunt, quod multi acquiescunt tuæ sententiæ: indicium uoluptatis est. Habes præterea in exercitu tuo, multos succenturiatos, habes scurras, & uelites in præsidiis, crassos, comptos, nitidos clamatores, qui te pugnis, calcibusq. defendant. Tibi cedunt de uia nobiles, tibi osculantur diuites caput: nisi tu uenisses, ebrii atque ructantes paradysum intrare non poterant. Maeste uirtute imo uitijs, habes in castris tuis & Amazonas exerta mamma, & nudo brachio, & genu uenientes, contra se uiros, ad pugnam libidinum

prouocantes. & quia opulentus pater familias es, in auariis tuis non turtures, sed upuæ nutriuntur, quæ tota fætida uoluptatis lustra circumuolant. Hæc Hieronymus in Iouinianum perorabat. In Psychicos uerò Tertull. Deus tibi uenter est; pulmo templum; & aqualiculus altare; & Sacerdos locus; & Spiritus S. nidor; & condimenta charismatis; & ructus prophetia. Uetus es, uera si uelimus dicere, tu qui gulæ tantum indulges, & merito te priorem iactitas, semper agnosco sapere. Es auenatorem ferarum, ita passim indagandis turdis studes, ita de campo laxissimæ tuæ disciplinæ uenis: ita spiritu deficis, si tibi lenticulam de furto intrusam obtuleris: statim totos primatus tuos uides. apud te Agape in cacabis feruet, fides in culinis calet: spes in ferculis iacet. quis sanctior inter uos, nisi conuiuandi frequentior, nisi obsonandi pollicibilior, nisi calicibus instructior? cur ergo non constanter prædicaris: Manducemus, & bibamus, eras enim moriemur, sicuti nos non dubitamus exerte mandare: Ieiunemus fratres, & sorores, ne forte eras moriamur. Uides opinor, quanto orationis ardore, & contentione dicendi ueteres Ecclesiæ patres pro Quadragesimæ ieiunio decerant? Uides fulmina, & tonitrua defensorum Ecclesiæ?

Quid aliud loquuntur, clamant, uociferantur, quam leges eas, quibus homines ad abstinentiam, & sobrietatem adigantur fuisse semper ab Ecclesia optimo consilio, & salutariter latis? Neque tamen propterea ignoro, aut disimulo monumentis esse traditum, primo illo inductu fidei nostræ cum increbesceret quotidie Christi nomē, hominesq; ardore quodam amoris ad Deum se adiungerent, nullas huiusmodi leges, neque condiciones impositas hominibus fuisse, cum ipsum studium fidei atq; Dei, sit ualida per se lex esset omnes à corporeis studijs ad spiritualia reuocandi. Itaq; & Quadragesimam legimus nulla indicta lege, quæ communiter teneret omnes, tantum suo cuiq; arbitratu, & sua sponte obseruatam tunc fuisse. Qua de re in antiquis historiis est scriptum, quod in ipsis Quadragesimæ ieiuniis aliæ apud alios obseruationes uigebant. Romani tres antè Pascha hebdomadas continuato ieiunio obseruabant: Illyrium item, & Graecia, nec non Alexandria, totaq; Aegyptus hebdomadas sex, quod ieiunii tempus uocabant Quadragesimam. Alii uerò septem antè Pascha hebdomadibus ieiunium inchoantes, primis tribus censebāt, duas intermittebant: deinde in duas reliquas hebdomadas resumebant ieiunium, duos die-

rursum

rum numerum non tenentes, Quadragesimam tamen id tempus appellare parum congruum etiam temporibus illis uidebatur Ciborum quoq; mos, & abstinentia non omnibus par, nam alii omnino ab animatis abstinebant: alij ex animantibus pisces solos recipiebant: addebant alij, & uolucres tantum aereum id genus à Moysse, non terrestre fuisse iudicatum: quidam ne oleribus quidem utebantur, sed arido tantum uescebantur pane: nonnulli panem quoque ipsum reiiciebant olera duntaxat adhibebant: alij ad nonam usq; horam ieiunantes, quocunq; cibo, post indifferenter reficiebantur. Ita uariè apud diuersos uigebāt consuetudines. Et quoniam huius rei, (est. n. hoc quoq; in historia ascriptum) nullum uetus præceptum inueniebatur, credibile fuit Apostolos uniuscuiusq; arbitrio liberum reliquisse, ut timore nemo nec necessitate, sed uoluntate, & libero corde sibi id præscriberet, quod salutare, & bonum ipse iudicasset. Vides igitur hoc uetustatis testimonio, quod circiter Constantini tempora, aut paulò infra literis mandatum est, quo ad uis fidei in cordib; hominum fortiter uersata est nullum tale præceptum abstinendi, aut ieiunandi hominib; datum, neq; uim impositæ legib; latis fuisse.

Non. n. tunc erat causa præcipiendi cum aqua-

f

iter omnes uoluntariam moderationem abstinē-
tiamq; præstarent. Quod si præcipere tunc opus non
fuit in communi illo more, & hominum bonorum,
et tēporum, concede, postea necessarium fuisse, quā-
homines sensim illo timore Dei, & cœlestium re-
rum cura soluti indulgere flagitiis, & in omne ge-
nus intemperantiæ debere se cœperunt, quibus si ali-
quæ ratione obuiam non fuisset itum, non ne igno-
ratio Dei, & gentilitas penè ipsa, in Christianum
nomen reuertisset? sanctum igitur, et salutare fuit.
Ecclesiæ institutum talibus immoderationem legi-
bus, & licentiam coercendi, quib. etiam qui nollēt
ad curam aliquam, tamen & ad cogitationem co-
lendi Dei adigerentur. Nam si documenta uetu-
statis, & Scripturæ sacre testimonia diligentius in-
spiciantur facile apparebit intuentib. atq; intellige-
tur hanc esse ieiunii, & abstinentiæ uim ut ea homi-
nes maxime, & in spiritualibus uirtutibus confir-
met, & ad regnum cœleste obtinendum faciat ap-
tos. Quod etiam in illo genere malorum Demo-
num, & difficiliore ad expellendum ostendit no-
bis Christus cū illud tantum eiici posse dixit in-
oratione, & ieiunio. Itaq; & Christus ipse suo pri-
mo exemplo à baptismo Iohannis è uestigio in de-
sertum, & ad ieiunium se contulit. Et populus He-

braeorum cum Aegyptum tanquam mundum &
regnum carnis relinqueret, atque in promissam ter-
ram (quæ figura & simulacro cœlestem patriam
referebat) iter esset facturus antequam eò perueni-
ret, atque in illis speratis, atq. exoptatis sedibus col-
locaretur, per annos quadraginta in deserto est re-
tentus, & instructus: & omnibus patientiæ operi-
bus examinatus est. Moyses quoq; neque congregari
Deo, neque tabulas accipere diuinæ legis potuit ni-
si quadraginta dierum præeunte ieiunio; quem eun-
dem numerum dierum Elias ieiunauit, ut ad mon-
tem Dei posset peruenire. Cur itaq; quadragen-
arius iste numerus potissimum spectandus sit, ne il-
lud dicam quod a plerisq; dicitur, à quaternario
duci, qui numerus in primis corporeus est, uel à qua-
terno clementorum numero: uel quòd quaternarius
primus, plures accipit sectiones in paria membra
diuisas, quæ natura corporum propria uidetur esse:
uel ut istud nesciam: neque n. omnia scire uobis fas
est, illud quidem scio, quod uideo hunc semper ferè
numerum in tristitia, & meroribus à Scriptura ad-
hiberi. Itaq; & in ieiunio Christi, & Elie, &
Moysi, is numerus ponitur, & in commoratione po-
puli in deserto, & quadraginta in terris dieb. post
resurrectionem Christi: & totidem Niniuitis,

ad pœnitendum præscripti dies , & quadraginta annis desertam fore Aegyptum Ezechiel testatus est; Idemq; tot dierum somnum in dextrum latus pro tribu Iuda obdormiit: pluuia quoq. diluui diebus quadraginta in terrã se effudere: ut cum tot exēplis, & monumentis antiquarum rerum uideamus hunc præcipue numerum comprimenda corporis carnisq; luxurie diuino consilio imprimis consecratum quasi fuisse: iure is in ieiunium quadragesimale relatus, & summa cum ratione indictus esse uideatur.

Cuius auctoritatem infringere, & Ecclesie uerem institutionem aspernari, hominum esse uideatur non libertatem, nec ueritatem fidei curantium, sed totos se superbia, maleuolentiaq; permittētium. Facile enim nunc intelligere te puto optimo ista consilio & à Catholica Ecclesia indicta, & à populis fidelib. suscepta obseruataq; fuisse: nempe quæ uiris temperatis & sponte sua Spiritum excolentibus ingrata esse non possunt: Intemperantes uerò & carneos ad aliquam habendam modestiæ, & sobrietatis rationem compellunt, ut compressis per abstinentiam effusis illis animorum motib. castus in hominib. mos, & probus insinuetur: Deniq;, quod caput est, homines à terrenis, & carnis uoluptati-

bus ad illa diuina, & spiritualia reuocentur. Neq; uerò arbitror priscos illos patres prætermissione ieiuniorum uoluisse homines ad capitale crimen obligare, qui præsertim paterna quadam charitate cum Etis prodesse, & consulere studuissent. Sed hoc illorum ieiunandi præceptum (modo absit contemptus) in eam potius partem accipi conuenire, ut doceantur homines quid recti moris sit, conducaturq; ad uita continentiam, non ut cogantur, quæ multis in primis bona uisa est sententia. Sed quoad auctoritate Ecclesie, atq. Pontificis uinculum istud ieiunandi retinetur, legib. parendum censeo, quæ quadraginta dierum ieiunium Dei omnipotentis honori, ita consecrarunt, ut quasi decumas in eo annui temporis dependere instituamus. Verum id potuit dieb. sex & triginta confici, quatuor porro reliqui adiecti sunt, ad imitationem quadragenarii ieiunii, quod Dominus Iesus Christus in solitudine continens, & perpetuum seruasse legitur, quod etiam antea in monte Sina à Moyses, ut dicebã tâquã simulacrum rerum futurarum obseruatum est. Dēptis enim Dominicis diebus dies integros 40. in ieiunio isto numeramus; additi trini præterea in singulorum trium mensium spatia dies, ueluti indices quaternorum temporum, quæ aut accedens, sol aut recedens anno

ipso uolendo distinguit & uariat, quasi fas, re-
 etumq̄, sit auspicari à Dei immortalis honore, &
 nomine temporum cunctorum initia, Ut etiam ap-
 pareat dierum ipsorum rationes omnes à maiorib.
 ostris cum inuentas sapienter, tum in primis san-
 ctè constitutas illudq̄, necesse est, si uolumus esse
 hi qui debemus, idest si in Christiana humilitate
 & modestia constituimus uiuere, leges maiorum no-
 strorum à nob. diligenter esse retinendas, quas præ-
 fertim optima ab illis mente, & salutari consilio
 latas constet fuisse.

Hæc sunt uir uobilissime, quæ in tanta breuitate
 re temporis quantum tu ipse optime nosti, scribere
 potuimus, quod si minus tibi satisfacimus uoluntas
 certè reprehendenda non uidetur, certè ipsius cau-
 sæ bonitas nullo meo eget patrocinio, neque uerò liti-
 gando, neque arguendo, sed id quod Ecclesia facit
 pariter agendo, cumq̄, illis qui Ecclesiæ Catholicæ
 germani filii sunt unà abstinendo, multò facilius
 in uerum sensum iudiciumq̄, pertraheris, quod quo-
 niam sine Christo facere non possumus, Ipse enim
 Dei ueritas est, & Dei consilium, & in ipso gene-
 ris humani cum Deo reconciliatio, & propterea ue-
 ra nostra uita, salus, & immortalitas, idemq̄, uia
 nostra, atque iter quo ad Deum perueniamus, eum

suppliciter precor ut mentem animumq̄ tuum ad
 omnem sui ueritatem excitet: & sancti sui
 Spiritus, abundantem tibi gratiam
 impertiatur, donorumq̄,
 suorum semper
 faciat par-
 ticipē.

Nihil animaduerti in hac doctissima responsione,
 quod uel fidei Catholicæ contrarium sit, uel bo-
 nis moribus.

Fr. Maximianus Beniamus Inquisitor.

Fr. Aegidius Marchesinus dominica-
 nus Sacræ Theologiæ doctor.